

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 11.

V Ljubljani 1. novembra 1887.

Leto XVII.

Stari mlin.

Mlin mogočen nekečaj
 Razvalina si sedaj:
 Brez podstrešja, brez kolésa
 Zidje vzdiga se v nebésa,
 Kot pomoči bi prosilo
 Vsemogočno, večno silo. —
 Meniš-li, da kdo je čuje?
 Vse je tiho — vse miruje.
 Le valovje se zagánja
 Ob zidovje, ki naslánja
 Se na staro vže dřevó,
 Spenjajoče nad vodó. —
 Brez pozdrava val bobnéči
 Dalje teče mimo péči,
 In se ne ozrè v slovó
 V mlin razdrti pod goró.

Dan za dnevom zid se kruši,
 Čas nevmorno kámnje ruši
 V strugo reke valovité,
 Preje mirne — zdaj srdíte . . .

Kje so dnovi, kje so časi,
 Ko iz trga in iz vási
 Vse je živo in vesélo
 Z zrnjem zlatim k tebi vrélo?!
 Zdaj pa le molčé strmiš
 V strugo daljno, ter ječš
 Se boječ, da zdaj in zdaj
 Te pogrénje v vekomaj
 V reko širno in globóko
 Čas z okruto, tvrdo rókó.

Io. A.

Mali florentinski pisar.

Dovršil je četrti razred ljudske šole. Bil je prijazen Florentinec dvanajstih let, črnih las in belega obličja, najstarejši sin železniškega uradnika, ki je imel mnogo družine, malo plače in je živel ob pičlem. Oče njegov so ga imeli radi in so mu bili jako dobri in prizanesljivi; prizanesljivi za vse, samó za šolo ne: zato pa so zahtevali mnogo in strogo, kajti sinček se je moral ravnati po stanu in dobiti hitro kako službo,

da podpira družino. Da pa kmalu postane kaj, treba se mu je bilo mnogo truditi v kratkem času. In da-si se je deček učil, opominali so ga oče vedno, da se uči. Oče so bili vže v letih in ker so se mnogo trudili, postarali so se zgodaj. Da preskrbé svojo družino, vzprejeli so vendar časih še izvanredno delo prepisovatelja in so prebili po večkrat lep del noči pri mizi. Naposled dobé nalogo od neke hiše (tvrške), ki je izdavalala novine in knjige v sešitkih, zapisavati na listke imena in naslove naročnikov ter so dobivali po tri lire (45 novčičev) za vsakih pet sto teh listkov papirja, popisanih z različnimi in pravnimi naslovi. Pa pri tem delu so pešali in večkrat tožili družini svoje, da bodo prenehali.

„Moje oči pešajo — dejali so — to ponočno delo me ugonobi.“ — Sinček jim reče nekega dne: „Oče, naj delam jaz namesto vas; saj veste, da pišem, kakor vi.“ — A oče mu odgovoré: „Nè, sinek, ti se moraš učiti; tvoja šola je mnogo bolj važna stvar nego moji listki; vest bi me pekla, ko bi ti vzel samó jedno uro; hvala ti, nečem; ne govori mi več o tem.“

Sin je vedel, kaki so oče pri takih stvaréh; brezuspešno bi bilo, ustavljalji se, in ni se ustavljal. Pa evo vam, kaj je napravil deček. Vedel je, da oče prenehajo pisati točno o pólnoči ter gredó iz delarnice v spalnico. Nekaterikrat je slišal odbiti uro dvanajst, brž potem pa ropot naslonjača in počasni korak svojega očeta. Neko noč počaka, da odidejo oče v posteljo, obleče se natihoma; odide oprezno v delarnico, nažgè petrolijevo luč, sede k pisalni mizi, na katerej je bil kup belega papirja in seznam naslovov, ter začne pisati, natanko posnemajoč pisavo svojega očeta. Pisal je dobre volje, zadovoljen, nekoliko v strahu, listki pa so se kopičili. Časih je odložil pero, da si potegne roki, potem pa začne pisati še z večjim veseljem, nategaje uho in smehlja se. Stoinšestdesetkrat je zapisal: jedna lira! Potem ustane, položi peró, koder je je vzel, ugasne luč in se vrne po prstih v posteljo.

Tistega dne o póludne so sedeli oče dobre volje pri mizi. Ničesar niso zapazili. Delali so svojo stvar po navadi, gledoč na uro in premišljevaje druge reči niso šteli napisanih listkov kakor prejšnje dni. Sedeli so dobre volje pri mizi in položili roko na rame sinove: „Eh, Julij,“ pravijo, „še je dober delavec tvoj oče, kakor ti nisi mislil! V dveh urah sem spisal včeraj zvečer dobro tretjino več kakor navadno. Roka je še gibčna in oči tudi še storé svoje.“ — Zadovoljen in tih reče Julij sam v sebi: „Ubogi oče, ne samó dobiček, še zadovoljnost jim dam, da bodo mislili, da so se pomladili. Dobro, pogum!“

Osrčen, da se je vse tako dobro izšlo, gre bodočo noč, ko odbije ura dvanajst, drugič na delo. In tako dela več nočij. Oče pa niso zapazili ničesar. Samó enkrat pri kosilu reko: „Čudno je, da gre toliko petrolija pri nas v tako kratkem času!“ Julij se prestraši; a pogovor se zasuče na druge stvari in ponočno delo se je nadaljevalo.

Toda ker si je Julij prikrajšal vsako noč svoje spanje, ni počival dovolj; zjutraj je ustajal truden, zvečer pa je zopet čul, dovršivši delo za šolo. Nekega večera — prvič v svojem življenji — zaspi pri knjigi. „Pogum! Pogum!“ — zavpijó mu oče, ter počijo z rokama, rekoč: „na delo!“ — Zravna se po konci in se poprime dela. Pa druge in naslednje dneve je bila ravno tista, še slabejša: dremal je pri knjigi, ustajal mnogo pozneje kakor navadno, nalog (lekcij) se

je učil z veliko težavo in mrzelo mu je učenje. Oče ga začno opazovati, potem opominati in naposled grajati. Nikdar jim še ni bilo treba tega storiti! „Julij!“ reko mu nekega jutra, „ti nisi več to kar si bil nekdanj? To ne grè. Pazi se! Vse nade naše družine ležé na tebi. Jaz sem nevoljen, umeješ!“ — Na to prvo, resnično strogo grajo, ki jo je dobil, vznemiri se deček. „Dà — pravi sam v sebi — tako ne smem dalje; treba je, da preneha prevara.“ Ali k večerji pridejo oče povedat z veseljem: „Vedite, da sem dobil ta mesec 32 lir več nego pretekli mesec za listke!“ To rekši položé na mizo zavoj sladkarij, ki so je kupili, da praznujejo sè svojimi otroci nenavaden zaslužek; in vsi se razveselé, pleskaje z rokami. Nato se Julij osrči in reče v svojem srci: „Ne, ubogi oče, jaz vas ne preneham varati; truditi se hočem na vso moč, da se učim po dnevi; po noči pa bodem delal nadalje za vas in za vse druge.“ Pa oče reko: „Dve in trideset lir več! Zadovoljen sem . . . Samó ta-le tukaj — pokažejo na Julija — ta je ki mi dela skrbi in nevoljo.“ In Julij sprejme molčé grajo, zadržavši dve solzi, ki ste hoteli uti; a občutil je v tistem času v srci veliko sladkost.

In zopet je delal še huje. Toda delo se mu je kopičilo na delo in vedno teže mu je šlo. To je trajalo kaka dva meseca. Oče so karali sina še vedno in ga gledali zmirom z bolj jeznim očesom. Nekega dne gredó k učitelju, da bi poizvedeli, kako je z Julijem in ta jim reče: „Dà — je, je, razumen je. Tiste dobre volje pa nima več kakor poprej. Dremlje, zéva se mu in raztresen je. Naloge dela kratke, v hitrici zveržene in grdo pisane. O mnogo mnogo več bi moral storiti!“ — Tisti večer pokličejo oče dečka na stran in mu govoré jako resne besede, kakeršnih mu še niso nikdar namenili. — „Julij, ti veš, da se trudim, da žrtvujem življenje za svojo družino. Ti ne hodiš za menój. Ti nimaš srca zame, ni za svoje brate, ni za mater!“ — „Oh, ne! ne recite tega, oče!“ zavpije sin, spusti se v jok in odprè usta, da bi se vsega izpovedal. Ali oče ga prekinejo, rekoč: „Znane so ti družinske razmere, znaš, da je treba dobro želeti in se žrtvovati za vse. Znaš, da moram jaz sam podvojiti svoje delo . . .“ Na te besede zaduši Julij hitro izpoved, katera mu je hotela uti iz srca, in ponovi odločno sam v sebi: „Nè, oče, nič vam ne porečem; ohraniti hočem tajnost, da delam za vas; vzrok vaše žalosti vam poplačam drugič; vselej se hočem učiti dovolj za šolo, da bodem odlikovan; na tem mi bode, da vas podpiram, da ohranite življenje in si lajšate trud, ki vas morí.“

In tako je šlo naprej in prešla sta druga dva meseca, odkar je sin delal po noči in omagoval po dnevi, obupaval nad svojimi močmi in požiral grenka očitanja očetova. A bilo je vedno hušše, ker so se oče zmirom mrzleje vedli proti njemu, govorili ž njim le redko kdaj, in se umikali njegovim pogledom, kakor bi bil kak malovreden sin, od katerega vže ni bilo dosti upati. Toda Julij je trpel, in kadar so oče pomajali z ramama, tedaj jim je poslal skriven poljub, zabrnivši obličje, s čutom spoštljive in žalostne skrbnosti; in v tej otožnosti in tem trudu je hujšal in se šolal in vedno bolj je bil prisiljen, zanemarjati svoje učenje. Vedel je dobro, da mora biti nekega dne temu konec in vsak večer si je pravil: „To noč ne ustanem več;“ — ali glej! ko odbije dvanajst, v trenutku ko bi bil moral svoj sklep živo potrditi, speče ga nekaj in zdelo se mu je, da ne stori svoje dolžnosti in da ukrade jedno liro svojemu očetu in

družini, ako ostane v postelji. In ustal je, misleč, da se vzbudé neko noč oče in ga prehité ali da zapazijo prevaro, ako preštejejo dvakrat listke. In takó je nadaljeval.

— Nekega večera pa izpregovoré oče pri večerji zanj odločilno besedo. Mati pogledajo sina in zdi se jim, da peša in bledí bolj kakor navadno ter mu rekó: „Julij, ti si bolan.“ In potem se obrnejo skrbno k očetu: „Julij je bolan. Poglej, kako je bled! Julijček, kaj misliš?“ — Oče ga pogledajo mimogredé in mu rekó: „Slaba vest dela slabo zdravje. Ni bil tak, ko je bil priden šolar in ljubezniv sin.“ — „Slab je,“ vzkliknejo mati. — „Ni ga mi več mar!“ odgovoré oče.

Te besede so bile nož v srce ubogemu dečku. Oh! ni jim več mar za-nj. Oče njegov, ki so se tresli enkrat samó zato, ker so ga slišali kašljati, ne ljubijo ga torej več! Sedaj vže ne more več dvomiti, da je umrl v očetovem srci. — „Oh, nè, oče moj,“ reče deček sam v sebi s tesnim sreem, „sedaj je torej končano; jaz ne morem živeti brez vaše ljubezni, popolnoma se izpremenim, vse vam povem, nič več vas ne bodem varal; učil se bodem kakor poprej; bodi-si, kar si bodi, vi mi morate zopet dobro želeti, ubogi moj oče! Oh, danes pa se bodem prav gotovo odločil!“

Vender-le to noč še ustane, bolj iz navade kakor takó. Ustavši pa hoče iti pozdravit, pogledat za nekaj minut, v nočnem miru zadnjikrat še tisto sobico, kder je tolikokrat delal tajno s srcem polnim zadovoljstva in skrbnosti. Povrnivši se k mizici s prižgano lučjo in zagledavši óne bele listke, na katere ne bode več pisal imen mest in osob, ki jih zna vže na izust, prime ga velika žalost in z nekako silo zagradi pero, da začne navadni posel. Ali stegnivši roko, sune neko knjigo, in knjiga pade na tla. Rdečica ga oblije. Ko bi se oče vzbudili! Izvestno bi ga ne zasačili pri slabem dejanji; pa saj se je odločil sam vse povedati: in vender zdi se mu, da je čul korak v temoti, da so ga zasačili ob tej uri, v tej tihoti — da so se mati vzbudili in prestrašili. — Nateguje uho, prekinivši dihati. Ne sliši šuma. Poslušá pri durini ključanici: nič! Vsa hiša je spala. Oče ga niso slišali. Umiri se. Začne pisati. In listki se kopičijo na listke. Čuje le polagane korake mestne straže po zapuščenjej cesti; potem ropot kočije, zginivše na jeden hip; nekoliko pozneje ropot več vozov, počasi se premikajočih; potem zopet globoka tišina, ki jo je motilo zdaj pa zdaj v daljini lajanje psa. In piše in piše. V tem pa so stali oče zadaj za njim: ustali so, ko so slišali knjigo pasti in postali, čakaje ugodnega trenutka; ropot vozov je utopil šum njihovih korakov; in zdaj so tukaj s svojo belo glavo nad črno glavico Julijevo in vidijo teči pero po listkih in v iednem hipu vse uganejo, vsega se spomnijo, vse razumejo; obupen kes in brezmejna vestnost jim prepleta in zapira dušo zadaj za svojim otrokom. „Nepričakovano, Julij!“ glasno zavpijejo in dvoje rok se ovije okolo njegove glave. — „O, oče, oče! odpustite mi! odpustite mi!“ zavpije Julij vzpoznavši svojega očeta po joku. — „Ti mi odpusti,“ odgovoré oče, ilhteč se in poljubovaje ga na čelo, „vse mi je jasno, vse vem, jaz sem, jaz sem, ko te prosim odpuščenja, ljubo dete moje, hodi, hodi z menoj!“ „To rekši, povedó ga, ali bolje rečeno, ponesó ga k postelji vzbujene matere in ga jim položé v naročje, rekoč: „Poljubi tega sinčka angeljčka, ki vže tri mesece ne spi in dela zá-me in jaz se žalostim v srei nad njim, ki nam služi kruh!“ Mati se ga oklenejo

in ga držé na prséh, ne da bi mogli priti k besedi; potem rekó: „Spat, hitro, dete moje, pojdi spat, da se odpočíneš! Nesi ga na posteljo!“ — Oče ga primejo za rame, nesó v njegovo sobo, položé na posteljo, v jedno mer ljubkujoč in božajoč ga in popravljaje mu blazino in odejo. „Hvala oče, hvala vam,“ hiti sinék ponavljat, „hvala; le pojdite spat sedaj, jaz sem zadovoljen, pojdite spat, oče!“ Ali oče ga hočejo videti spečega, sedejo poleg postelje in podajo mu roko, rekoč: „Zaspi, zaspi, sinček moj!“ In Julij utrujen, zaspi naposled in spi mnogo ur, veseleč se prvič po tolikih mesecih mirnega spanja, sanjaje prijetne sanje. Ko je vže solnee v sobo posijalo, odpré oči, začuti najprvo in potlej še le zagleda pri prséh na posteljin rob naslonjeno belo glavo očeta, ki je noč tako prebil in še spal, s čelom na njegovem srci.

(Iz *Edmondo de Amicis-ove knjige „Srce“* prevél P. B.)

Miloš Obilić.

(Po srbskih narodnih pesnih spisal Fr. Hubad.)

(Dalje.)

3. Miloš Obilić in zmaj.

a Kaldak planini je bilo jezero, kamor so gonili pastirji svoje črede na vodo, kjer so si gasile žejo ptice in zverine. Na jedenkrat pa prileti zmaj izpod neba, izbere si jezero za dom in kolje živino, ki je tu sem hodila pit ter lovi ptice in zverino, ki si je hotela gasiti žejo z hladno vodo. Zatorej nastane velika nevolja mej ljudmi, ker niso mogli puščati svoje živine na pašo. Kmalu je bila planina pusta, ker si nihče ni upal na njo.

Nekega dne prileti sokol na planino. Žejen, želi se napiti, ali zmaj prileti in ga hoče požreti. Prestrašen vzleti sokol na jelino vejo in toži: „Bog moj mili! imeli smo vode dosti, da smo se napajali in kopali v jezeru. A sedaj biva zmaj v vodi, žré konje in junake. Še Vile se ne brigajo za nas, a junaka ni mej nami, da bi se mogel meriti z zmajem. Kraljevič Marko je sicer dober junak, ali on poseda po krčmah in pije vino; pomagati nam ne more, ker seka arabske glave in brani kraljevino.“

Vila izpod oblakov pa čuje sokolovo tožbo in mu reče: „Ne toži, sivi sokole! Pobratina imam; nad Miloša ga ni junaka. Hitro ti ga pokličem, da vas reši huđega zmaja.“

Hitro napiše pismo ter ga dá sokolu, naj ga nese Milošu. Sokol razpne peroti, zleti s pismom v kljunu v Prizren in ga vrže Milošu v naročje. Junak se začudi, ko mu pade list na koleni, hitro ga odpečati in bere: „Oj Miloš, pobratim dragi, pridi na Kaldak planino! Zmaj je priletel v jezero, ne pušča piti ne zverini ne živini. Pridi in ubij ga, vraga!“

Komaj prebere junak pismo, skoči na noge, reče svojemu slugi Milovanu, naj pripravi Ždralina, opaše svitlo sabljo, obesi topuz na sedlo, zgrabi kopje v roko pa skoči na konja. Z ostrogami spodbode Ždralina in jaha naravnost na planino. Na planini skoči s sedla, napije se vina in počije. Potem goni konja tri dni po planini in išče jezera. Četrto jutro začne strašno rjovenje.